

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра теорії та історії світової літератури

КУРСОВА РОБОТА

з історії зарубіжної літератури

на тему:

Студентки 3 курсу МЛА 03 21 групи
напряму підготовки 035 "Філологія"
спеціальності Германські мови та
літератури (переклад включно),
перша – англійська
Глущенко В.В
Керівник канд. філол. наук, доцент
Шульгун Мадлена Едуардівна

Національна шкала _____

Кількість балів ____ Оцінка: ЄКТС ____

Члени комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Київ – 2024 рік

ЗМІСТ

Резюме	3
Вступ.....	5
Розділ I. Основні особливості детективу як жанру	7
1.1 Сегмантика злочину у детективному романі.....	7
1.2 Пафос обов'язкової перемоги добра над злом	7
1.3 Головний герой – подвійний протагоніст-медіатор.....	8
1.4 Основні ознаки детективу.....	9
1.5 Гібридизація сучасного детективу.....	11
1.6 Перспективи подальшого розвитку детективного жанру	13
Розділ II. Роман Тесс Геррітсен "ХІРУРГ" – медичний трилер про маніяка-хірурга, написаний професіональним лікарем.....	16
2.1 Детективний роман, від якого стає ніяково	16
2.2 Події, що лягли в основу роману	17
2.3 Надчітка деталізація подій, як одна з ознак стилю Тесс Геррітсен	19
2.4 Головні герої роману	21
2.5 Дотримання інтриги та заплутаність сюжетних ліній	23
Висновки	25
Список використаних джерел	27

PE3IOME

The subject of the research is a modern detective story, its new canon, based on the novel by Tess Gerritsen “The Surgeon”.

The purpose of the project is to study the features of the modern detective novel in the prose of the American writer Tess Gerritsen.

Realization of the set goal involves solving the following tasks:

- systematizing theoretical and literary studies in the field of the detective genre;
- determining the peculiarities of the English-language detective genre;
- exploring the features of a medical thriller;
- revealing the features of the modern thriller and its significance for the further
- development of the detective story as a genre;
- analyzing the influence of the detective genre on the consciousness of a modern person, in particular the novel “The Surgeon”.

The subject of the research is the genre modifications of Tess Gerritsen's novel, in which the specificity of the English writer's creative method is revealed.

The specificity of the selected material and the uniqueness of the identified tasks impacted the choice of the following types of research: reading, artistic, biographical, bibliographic and literary studies.

As evidenced by the results of our research, the author is noted for her penchant for various modifications of genre forms and introduction of psychoanalytical elements.

Analyzing the modifications of the detective novel “The Surgeon” even our modest studies convince us, that their artistic manners are distinguished by their originality, which is determined by individual and authorial factors.

The researched novel convinces us, that Tess Gerritsen's detective text meets the needs of the human investigative intellect, since the plot focuses on the investigative process, in which the reader actively perceives, acquires and evaluates the environment, which is mandatory for mentally healthy adaptation and survival.

Theoretical methods were used in the literary research: psychoanalytic, which contributed to the study of the psycho-emotional state of the characters, critical analysis,

generalization, systematization of the researched problem based on the understanding of primary sources.

ВСТУП

Людське прагнення дійти аналітичної межі пізнання втілює детективний роман. Він показує нам здатність до дедуктивного мислення і є продовженням до пригодницького авантюрного жанру. Цей жанр сформувався під час конкретних історичних подій у Франції та Англії на початку XIX століття почали створюватися спеціальні служби, які вплинули деяким чином на створення і формування детективу як жанру. Саме із середовища цих спецслужб походить протоформа детективу – поліцейський мемуар. Прикладом можуть бути мемуари шефа Паризької поліції Ежена Франсуа Відока. Людське бажання розгадати загадку стало поштовхом до створення детективу.

Нам всім відомі класики детективного жанру. Це Агата Крісті, Стівен Ван-Дайн, Еллері Квін, Едмунд Бенлі та інші. Істинним кристалізатором цього жанру став Артур Конан Дойл зі своїм Шерлоком Холмсом.

Центральною постаттю в детективі найчастіше стає приватний нишпорка-детектив, який веде розслідування і врешті розкриває злочин.

Едгар По вважається одним із перших письменників, який звернувся до детективного жанру. У своїх детективних новелах ("Вбивство на вулиці Морґ", "Таємниця Марі Роже") при побудові сюжету він використовує ще і містику. Автор талановито вибудовує лабіринти аналітичного мислення та вміло жахає читача, тому його твори стали надзвичайно привабливими та популярними.

У XX столітті жанр детективного роману стає одним з найбільш популярних. У словнику В. Руднева навіть зазначено, що детективний роман є специфічним жанром масової культури, насамперед кінематографу XX століття. Він же пропонує виділяти в історії детективу три різновиди:

- 1) аналітичний детектив, якого характеризує наявність геніального розуму Шерлока Холмса, Еркюля Пуаро або Місіс Марпл та обмежений простір;
- 2) американський "жорсткий" детектив, на зразок Д. Дешила Хеміта, де аналітичний розум не може допомогти знайти істину, а все вирішує прагматизм

ситуації, при цьому головний герой має атлетичну поставу та добре орієнтується на місцевості;

3) французький детектив, у якому панує ідеологія екзистенціалізму (в ньому нишпорка і є жертвою, як у романах Себастьяна Жапрізо).

У повоєнні часи жанри переміщались. А постмодернізм подав власні зразки детективу – пародійного і аналітичного ("Ім'я троянди" Уберто Еко), екзистенційного ("Маятник Фуко" та того ж автора), прагматично-епілептоїдного ("Хозарський словник" Мілорада Павича). В.Руднев вважає, що у сучасному кіномистецтві детектив поступився місцем трилеру.

Деякі дослідники вважають, що детективний жанр передбачає дотримання певних правил, які визначають його канон. В узагальненому вигляді ці правила зводяться до таких:

- 1) Читач повинен мати рівні з детективом можливості до розкриття таємниці;
- 2) Злочин повинен бути розкритий дедуктивним шляхом, а не за допомогою збігів, двійників, випадковостей, фантастичних містичних провидінь;
- 3) У детективі не повинно бути любовної лінії;
- 4) Слідець не може бути злочинцем;
- 5) Слідець повинен бути розумнішим за офіційного поліцейського;
- 6) У слідця повинен бути простосердний друг, який за своїми розумовими здібностями дещо поступається середньому читачеві;
- 7) Обов'язково наявність покійника;
- 8) Слуга не повинен бути вбивцею;
- 9) У детективі не повинно бути літературних прикрас;
- 10) Злочин здійснюється лише за особистими мотивами, поліції немає місця детективі, злочинець не повинен бути професіоналом, членом Мафії та інше.

РОЗДІЛ І. ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕТЕКТИВУ ЯК ЖАНРУ

1.1 Сегмантика злочину у детективному романі

Аналіз наукових джерел з теми засвідчує, що детектив є різновидом масової літератури з досить жорсткозаданою сюжетною канвою. Найпоширеніші визначення детективу апелюють до поняття злочину і до дії, пов'язаної з його розкриттям. Так, Г. Бруннер та Р. Моріц під кримінальною літературою розуміють тексти, в яких "переважно йдеться про розкриття злочину і переслідування злочинця, що здійснюється персоною, яка сама до справи не причетна". Іноді семантика злочину звужується до вбивства як найпоширенішого подієвого центру і відправної точки дії і, на думку К. Бексона і А. Ганца, "нарратив, у якому міститься таємниця, часто вбивство, називається детективом".

Проте з огляду на розвиток і поступову трансформацію літературних феноменів, наслідком чого є відступ від жорстких жанрових кліше й дифузія різних структурних елементів дії, у сучасних детективах убивства або злочин не завжди є стрижневою ознакою цього типу твору. Так, наприклад, Юрій Ковалів дає визначення детективу як "різновиду пригодницької літератури, що належить до паралітератури. Це передусім прозові твори, зовнішній сюжет яких послідовно розкриває певну заплутану таємницю, пов'язану із злочином та його розслідуванням, а внутрішній є когнітивною історією розв'язання логічної задачі".

1.2 Пафос обов'язкової перемоги добра над злом

Загальновизнаним у літературознавчому дискурсі детективу визнається пафос обов'язкової перемоги добра над злом, на чому наполягає, зокрема, Юрій Ковалів. Сюжетна модель детективу споріднена із загальною авантюрною моделлю, але традиційні прийоми тут використовуються для розв'язання іншого типу конфлікту. Руднев формулює ширші завдання детективного пошуку: "У детективі не просто відбувається пошук істини, а, отже, здійснюється епістемний

сюжет, але відбувається методологічний розгляд того, як треба шукати істину, і, урешті, що таке істина, яка її природа". Л. Дудченко визначає ключові кліше англomовного детективу: "у фабулі обов'язково наявний злочин,... обов'язкове маніпулювання з інформаційним масивом, специфічна манера подачі фактуальної інформації,... в оповідальній перспективі".

Як і будь-який інший жанр, детектив має за мету виконання нових функцій. Серед таких виділяють морально, пізнавальну і розважальну. Моральна функція детектива дозволяє чітко розставити акценти, протиставляючи світ "норми" законослухняних громадян і світ "антинорми" – світ злочинності. Аналізуючи видові "поведінкові амплуа" персонажів-комунікантів у різних соціально-побутових ситуаціях, автори детективного жанру змушують реципієнта уважніше придивитися до описуваних характерів героїв, показуючи їх відносини й оточення з різних точок зору.

Чим різноманітніше представлені відомості про конкретний образ, тієї чи іншої змодельованої ситуації, тим вище об'єктивна цінність детективу. В цьому полягає пізнавальна функція детективу. Розважальна функція детектива є очевидною і не вимагає розгорнутого коментаря.

1.3 Головний герой – подвійний протагоніст-медіатор.

Герой детективу – талановитий поліцейський або приватний детектив. Зазвичай він є героєм-протагоністом (грає провідну роль у творі). Ним має стати людина з надзвичайним інтелектом, здатна виявити "чужого" серед "своїх", таким чином відновити закон. Він має бути неодмінно особливим. Окрім цього, головний герой має бути ще й протагоністом-медіатором (людиною незалежною, неупередженою до різних сторін конфлікту). Тому особистість героя-протагоніста є досить неоднозначною: з одного боку він має бути наділений героїчними рисами характеру (тут ми можемо згадати архетипні характери билинних героїв, лицарів), з іншого боку він повинен вміти трансформуватися, підлаштуватися,

замаскуватися, контактуючи із світом злочинним, і тут він виступає вже як "нащадок" магічних персонажів: чарівників, волхвів і т.д.

Хочеться відмітити ще одну особливість героя-медіатора – це те, що він розслідує завжди незвичайні, особливі злочини, а його антагоністами виступають не звичайні злодюжки чи наймані вбивці, а справжнє зло.

Моделюючи соціальний простір суспільного життя, побудований на системі прямих і опосередкованих відносин і взаємодій, які детермінуються сферою потреб та інтересів, мотивів поведінки й активності як певної спільноти людей, так і окремих індивідів цього суспільства, автори детективних жанрів або типів тексту створюють соціально неоднорідні, спрощено психологічні вигадані образи персонажів-комунікантів або описують реально існуючі типологічні характери персонажів, як носіїв конкретної соціальної функції, зображуючи героїв детективу як представників соціокультурного середовища, що є продуктами обставин, у які вони потрапляють і в яких вони змушені існувати.

1.4 Основні ознаки детективу

Для детективу характерні стрімкий розвиток подій, швидкий темп оповіді, монтаж коротких динамічних епізодів, стислі діалоги, різні повороти в розв'язанні загадки-гри, з якими найчастіше пов'язані відсутність розлогої експозиції, надто докладний фізичних і духовних портретів персонажів, старанно виписаних пейзажів. Ці характеристики визначають особливості мови детективних творів. На думку Е. Кардіна, детективна література відзначається простотою мови, що пояснюється особливістю цього жанру – статичність його героїв. З огляду на те, що герої детективу не змінюються, не еволюціонують, немає потреби описувати внутрішній світ персонажу. Саме тому для зображення дійових осіб автори використовують нейтральні стилістичні засоби – епітети, порівняння, метафори.

Загадка є основною ознакою детективного роману. Саме загадка вирізняє детектив серед інших прозових жанрів. Вона є визначальною для вирішення того, чи є цей роман детективом при змішуванні з іншими жанрами (поліцейський

роман, трилер, пригодницький роман, любовний роман). Твір не можна вважати детективом, якщо в ньому немає загадки. Повнота фактів також є однією з важливих рис класичного детективу. Якщо в процесі розслідування читачеві не було представлено важливі відомості про це розслідування, то розгадку таємниці не можна так вибудовувати. Читач повинен мати достатньо інформації, щоб самостійно знайти власні рішення до того моменту, поки не буде фінал розслідування. Тільки незначні подробиці можуть бути приховані, які не впливатимуть на процес розкриття таємниці. Розслідування має завершитися розкриттям всіх таємниць, всі питання мають отримати свої відповіді.

Ще кілька ознак класичного детектива назвав М. Вольський:

– буденність обстановки. Умови, в яких відбуваються події детективу, в цілому звичні й добре відомі читачеві. Завдяки цьому читачеві одразу видно, що є звичним, буденним, а що дивним, незвичним.

– типовість поведінки персонажів. Персонажі в значній мірі позбавлені своєрідності, їх психологія й поведінкові моделі достатньо прозорі, передбачувані, а якщо вони мають які-небудь особливі якості, то вони одразу кидаються в око читачеві. Також стереотипними є мотиви вчинків персонажів.

– існування апріорних правил побудови сюжету не завжди відповідає реальності. Так, наприклад, у класичному детективі оповідач і сищик у принципі не можуть виявитися злочинцями.

С. Ван Дайн та Р. Нокс виокремлюють наступні конструктивні прикмети детективного жанру:

- нормативність і жорсткість жанрових законів;
- малий новелістичний об'єм;
- буденність оточуючого середовища;
- стереотипність поведінки персонажів;
- сувора вивіреність сюжету й увага до його подієвої сторони; співіснування неможливого з реальним;
- провідне значення категорії таємничого;

- замкнутість і умовність хронотипу;
- особлива структура образу головного героя.

Сучасний детектив несе на собі відбиток постмодернізму. Так, трагізм постмодерністського детективу, на відміну від драматизму детектива модерністського, полягає не в неможливості правильно вибрати адекватну версію трактування подій з декількох можливих, а в абсолютній відсутності так званої "правильної" версії як такої. "Настільки ж значущою, – вважає Н. Зорка, – виявляється для трансформацій детективного жанру в контексті сучасної культури й постмодерністська презумпція "смерті суб'єкта": власне, детективний сюжет часто зсувається в сферу пошуків героєм самого себе, реконструкції своєї біографії та особистісної ідентичності. "Таким чином постмодерністські детективи не завершуються традиційним викриттям таємниці – потрібний об'єкт виявляється розчиненим у самій процесуальності пошуку. Сучасний детектив, таким чином, не зберігає специфіку культури постмодерну, а виступає спеціальним жанрово-семантичним полем реалізації його програмних помилок. У цьому відношенні відому фразу У.Моема, що констатує занепад, руйнування детектива, варто відносити не до детектива як жанру в цілому, а лише до його класичної версії.

1.5 Гібридизація сучасного детективу

Сучасний культурний цивілізаційний процес характеризується глобалізацією на соціальному, економічному і, до певної міри, політичному рівні. Границі між різними мистецькими жанрами стають більш відкритими, прозорими і гнучкими .

Розглядаючи детективний жанр як складову культурної традиції не можна уникнути потреби в аналізі еволюції самого жанру , визначення його сутності , його варіацій та меж.

Гібридизація детективного жанру іде за декількома напрямками, серед яких можна назвати гендерні особливості (стать автора, головного героя, цільової

аудиторії), національні особливості (перш за все мовні і ментальні), темпоральні (час, коли написаний детективний текст, знятий фільм або розроблена гра), інтелектуальні вимоги до читача (розподіл між умовно високим і умовно таки низьким), наявність метафізичного компоненту і його контраст з жорстким реалізмом, відношення художнє – нехудожнє або fiction – non-fiction і т.д. Включення product placement також можна розглядати як один з видів гібридизації жанру, тому що ця інклюзія є нічим іншим, як схованим рекламним текстом (що сам визначається як жанр). Подібні вставки є засобом не тільки реклами продукту для рекламодавця, але й для реципієнта вони є знаковими, тому що створюють ілюзію індивідуалізму, коли адресат може асоціювати себе з тим героєм, який позиціонується так, як би хотілося б реципієнту. Багато творів поєднують декілька жанрових складових (особливо в останні десятиліття пізнього модерну) і тому є гібридними за своєю природою. Часто-густо однією з сюжетних, а значить жанрових ліній, є детективна, тоді як інші виявляють різноманітність і варіюються від готики і жахів, любовних драм до комедії і мильної опери. Саме існування формули, яку свого часу виявив і визначив Дж. Кавелті, робить детектив багатомірним феноменом, що з одного боку десакралізує і деміфологізує модерну дійсність, а з другого боку створення формального тексту вимагає певної міфотворчості від свого автора і інтерпретатора. Міф є родовим поняттям, що неможливо вписати в рамки якогось одного вузького жанру, тому ця архетипова основа будь-якого детективного твору робить його гетерогенним гібридним жанром. Гібридизація детективу є проявом прагнення адресантів до збільшення різноманіття створюваних світів і текстів.

В. Руднєв у своєму "Словнику культури ХХ століття" говорить про те, що еволюція детективної формули й причини її популярності в минулому сторіччі залежали від домінуючих культурних стратегій, що були пов'язані з різкими змінами в культурній свідомості, де акцент перемістився з безумовних константних універсальних цінностей на пошуки істинності. Дослідник виявляє різні засоби реалізації пошуків істини за допомогою детективу в англійській, французькій і американській культурі. Так, у класичному англійському детективі

герой був аналітиком, який логікою міг вийти на злочинця; французький інваріант формули включає центральне положення екзистенціального питання, що пов'язано з пошуками істини, де сюжет було присвячено розкриттю психологічних особливостей людини і розгляду проблеми істини і брехні; в той же час американський національний субжанр детективу характеризується високим рівнем прагматизму. Щоб розкрити злочин, необхідно активно втрутитись в події, що мають місце. Детектив завжди розуміється, як своєрідна гра, що її націлено на пошук істини.

Гібридизація прийняла навіть форму комбінації книги і комп'ютерної гри. Тобто можна стверджувати, що процес гібридизації йде не тільки зі сторони самого детективного жанру, але й з протилежного боку. Має місце детективізація різноманітних культурних продуктів. Так інформаційні блоки телевізійних каналів, всі суспільно-політичні діалоги, дискусії і ток-шоу є теж різновидом детективної формули, де гра відбувається вже не в створеному художником світі, а в реальному буденному світі з його конфліктами і війнами, тероризмом, вбивствами й іншими злочинами. В.Б. Петухов вказує на те, що довга експлуатація естетики шокуючого в кінематографі призвела до того, що для сучасної людини, часом мимоволі, терористичні події дійсно набувають значення театралізованого спектаклю. Таким чином відбувається гібридизація і функції детективу інформативної і розважальної (інфотейнмент).

1.6 Перспективи подальшого розвитку детективного жанру

Детективи кінця ХХ століття відрізняються від класичних детективів своїми особливостями і підходом до створення сюжету та персонажів. Ось деякі з них:

- складні і багатогранні сюжети. Детективи кінця ХХ століття часто мають складні заплутані сюжети, котрі потребують від читача уважності і аналітичного мислення. В них може бути багато персонажів мотивів і підозрюваних.
- психологічна глибина персонажів. Автори детективів кінця ХХ століття приділяють велику увагу розвитку персонажів і їх внутрішньому світу. Читачі

можуть дізнатися про мотиви та емоції героїв, що робить їх більш реалістичними та цікавими.

– соціальні проблеми і характери. Детективи кінця ХХ століття часто відображають соціальні проблеми і характери того часу. Вони можуть торкатись таких тем як корупція, расизм, наркотики та інші актуальні проблеми суспільства. Це дозволяє авторам створювати більш глибокі й змістовні твори.

– технологічний прогрес. З розвитком технологій в кінці ХХ століття детективи почали включати в себе елементи комп'ютерів, інтернета та інших сучасних технологій. Це дозволяє героям використовувати нові методи розслідування та розкриття злочинів, що робить сюжет більш захоплюючим та актуальним.

Розвиток наукових методів та технологій також вплинув на розвиток детективного жанру. Френзика або судова медицина стала важливим елементом розслідування злочинів. За допомогою нових методів аналізу герої детективних романів можуть визначати причину смерті, ідентифікувати підозрюваних по ДНК, аналізувати сліди і докази.

Кіберзлочини стали популярною темою в детективних романах, де герої розслідують хакерські атаки, крадіжки особистих даних чи інші злочини, зв'язані з цифровим світом. Кібербезпека також стала важливою темою, і герої детективних романів часто стикаються з загрозами і спробами злому систем. В цілому вплив технології на розвиток жанру детективу призвів до створення більш сучасних та реалістичних сюжетів.

Очевидно, перспективи подальшого розвитку детективного жанру знаходяться в площині синергетики ще більшого поєднання сучасних інформаційних, публіцистичних і художніх текстів в єдиний великий і потужний потік, без якого пізньомодерна або постмодерна людина не може повноцінно жити і вільно дихати.

Тому можна зробити висновок про те, що з точки зору розвитку культури, ускладнення класичної формули детективного тексту, гібридизація *crime fiction* з іншими художніми текстовими жанрами є природним процесом прагнення до урізноманітнення і диверсифікації комбінування жанрів, стилів і засобів

презентації тексту (від книги до комп'ютерної гри), що пов'язано з кризою епохи проекту модерну, де художні жанри були досить самодостатніми, і переходом до постмодерну (або переформатованого модерну), де в свідомості людини домінують процеси поєднання різних галузей знань. Можна стверджувати, що сучасна інформаційна культура характеризується детективізацією, а сама детективна формула в складі різних жанрів стає інструментом гри і впливу.

РОЗДІЛ II. РОМАН ТЕСС ГЕРРИТСЕН "ХІРУРГ" – МЕДИЧНИЙ ТРИЛЕР ПРО МАНІЯКА-ХІРУРГА, НАПИСАНИЙ ПРОФЕСІОНАЛЬНИМ ЛІКАРЕМ

2.1 Детективний роман, від якого стає ніяково

"...Мені б хотілося бути там, коли приїде поліція, але я не такий дурний. Я знаю, що вони перевірятимуть кожну автівку, яка проїде повз, кожне обличчя, яке витріщатиметься з юрби глядачів на вулиці. Вони знають, як сильно я хочу повернутися..." Саме так розпочинається роман Тесс Геррітсен "Хірург". Маніяк смакує події, які саме зараз почнуть відбуватися, коли неквапливий ранок Бостона розірве жахлива картина вбивства молодої жінки. Це він, саме він це зробив, і хотів би бути там, але поки не час.

Авторка цього детективу Тесс Геррітсен – американка китайського походження, має ступінь бакалавра в галузі антропології та диплом лікаря. Тому не дивно, що своїм жанром вона вибрала медичний трилер.

За сюжетом роману в Бостоні з'являється маніяк, який катує, гвалтує, а потім вбиває жінок. Його поведінка повністю повторює іншого психопата, котрий загинув два роки тому. Розслідуючи цю справу, детективи розуміють, що головна мета нового душегуба – лікар Кетрін Кордел, яка застрелила його кумира.

Письменниця настільки добре орієнтується в медичній темі, що здається пише книги в перервах між операціями і розслідуваннями. Читача чекає багато крові і деталей по анатомії, але вони тільки допомагають зрозуміти атмосферу, і не страшно, що можна не зрозуміти якусь термінологію. Для розслідування, за сюжетом, це не потрібно .

Коли письменник в темі, це відчувається з перших сторінок. Роман "Хірург" – холоднокровний трилер, від якого стає ніяково. Геррітсен весь час змушує не зупинятися і перегортати сторінку. Так, тут немає якихось філософствувань, але читач і не шукає їх в такому трилері. Головне тут – рухатись за детективами і зловити маніяка, поки він не наніс шкоди іншим.

Сам же гвалтівник і вбивця – не хтивий божевільний, хоча назвати його адекватним не повернеться язик. Він спокійний і методичний, може чекати роками, добре знає медицину і історію, пов'язану із жертвоприношеннями. Від такої освіченості стає страшно. Адже такі люди не помиляються – вони планують і чекають.

Маніяк-убивця полює на самотніх жінок, які нещодавно були зґвалтовані. Він проникає в їхні квартири, та перед тим, як убити беззахисних, проводить страшні ритуали, видаляючи матку. Його хірургічні вміння переконують поліцію, що вбивцею безперечно має бути лікар, який замість порятунку людей, забирає їхні життя. Детективи бостонського відділу розслідування вбивств Томас Мур і Джейн Ріццолі починають працювати над розкриттям справи хірурга і виявляють приголомшливий факт. Із цим вбивством пов'язана Кетрін Кордел – вродлива лікарка з таємничим минулим. Два роки тому, мешкаючи в Саванні, жінка стала жертвою зґвалтування, але тоді їй пощастило застрелити злочинця.

Методи, якими завдавали фізичних страждань Кетрін, ідентичні тим, що застосовує хірург. Тепер негідник, якого вона вважала мертвим, здається переслідує її знову, і цього разу він, скоріше за все, бажає закінчити те, що розпочав у іншому місті кілька років тому.

Письменниця Тесс Геррітсен створила справжній детективний трилер, який викликає почуття тривожного очікування і хвилювання, моторошні криваві подробиці з операційного стола, жахливі описи з місця злочину, специфічні сповіді самого вбивці, неймовірні припущення від головних дійових осіб, які можуть виявитися правдою. Все це читач знайде на сторінках роману "Хірург" „написаного легко і невимушено, "... немов упевненою рукою лікаря, який повзає скальпелем по рівній тілесній поверхні...".

2.2 Події, що лягли в основу роману

Тесс Геррітсен в своєму романі використала історію, яка свого часу сколихнула всю Англію. Це історія злочинів серійного маніяка Джека-Різника.

Восени 1888 року Лондон жахнувся від новин про страшний злочин, що відбувся в районі Уайтчепел. Серійний маніяк полював на повій і не просто їх вбивав, а знущався з них. Він вирізав їхні внутрішні органи і цим збоченням особливо вирізнявся. Своє прізвисько він отримав завдяки репортерам. Начебто вбивця написав листа одному із них, де зізнавався у кривавих злочинах. Однак, чи було це насправді, чи то є вигадкою, достеменно невідомо. Існує декілька версій щодо кількості жертв. Одні приписують йому 5 жінок, а інші – 15. Однак більшість вважає, що їх було п'ятеро.

Всі жінки займалися проституцією. У всіх було перерізане горло, у трьох були вилучені внутрішні органи. Вбивця із Уайтчепела вибирав собі в жертви дівчат легкої поведінки, очевидно вважаючи, що тим самим допомагає суспільству позбутися різної погані. Причиною смерті жінок було перерізане горло. Органи видалялися уже після вбивства. Знання маніяком людської анатомії породило немало версій про його причетність до медицини і, зокрема, до хірургії. Багато ж хто вважав, що для цього достатньо навичок м'ясника.

Тогочасна поліція не володіла сучасними криміналістичними техніками: ДНК-аналіз і навіть відбитки пальців були ще невідомі. Крім того, було лише кілька однозначних слідів злочинця, серед них кілька листів, чия достовірність сьогодні виглядає сумнівною та змащена кров'ю шаль, знайдена разом із тілом четвертої жертви. Існувала теорія, що злочини, приписані Джекові-Різникові, насправді були скоєні декількома вбивцями.

Британський екс-адвокат Джон Моріс випустив книгу-сенсацію, в якій стверджував, що маніяк був жінкою. Лондонським монстром була Ліззі Вільямс, дружина королівського лікаря Джона Вільяма, якого вважають головним підозрюваним у справі Джека-Різника. Моріс вважав що Ліззі Вільямс вбила своїх жертв, бо не могла мати дітей, а вирізані матки доказ цьому. Адвокат зазначав, що жодна з п'яти вбитих повій не зазнала сексуального насильства, а особисті речі однієї з них, Енні Чепмен, були складені біля її ніг у жіночій манері. Біля тіла іншої жертви Кетрін Еддовз виявили маленькі кнопки з жіночих черевиків, а в попелі каміна убитої Мері Келлі знайшли залишки жіночого одягу. Врешті-решт

убивцю-маніяка так і не було знайдено, а Ліззі Віліамс ніколи не була підозрюваною.

2.3 Надчітка деталізація подій, як одна з ознак стилю Тесс Геррітсен

Письменниця в своєму романі про маніяка-хірурга дуже багато приділяє уваги до деталей із галузі медицини, які тлумачаться після тексту. Це в деякій мірі навіть сповільнює сам процес читання, бо доводиться знайомитися зі значенням чисто медичних термінів, але з іншого боку викликає довіру до автора як до експерта в цій галузі. Недаремно критики назвали цю книгу "медичним детективом". Будучи у минулому професійним лікарем, Тесс Геррітсен намагається використовувати свій медичний досвід, що робить її книги більш точними в деталях, а її читачам надається можливість дізнаватися від автора такі відомості про життя, які не можуть їм повідомити інші письменники.

Доцільно вважаючи, що мертве людське тіло дає детективу багато ключів і розгадок для розслідування убивства, письменниця дозволяє читачам зайти до кабінету патологоанатома і подивитися, що там відбувається: "Хоч Мур і налаштувався на те, що видовище буде не з приємних, перший погляд на жертву був для нього ніби удар кулаком, сплутане чорне волосся жінки позлипалося від крові і стирчало, ніби голки дикобраза, навколо її обличчя кольору голубого мармуру.... Кров уже змили з її тіла і рани зяяли рожевуватими прорізами на сірому полотнищі шкіри".

Однією з модифікацій детективу Тесс Геррітсен є і широке застосування психологічних аспектів та психоаналітичних елементів. Аналізуючи текст роману, ми бачимо, що, щоб досягти успіху, обізнаний слідчий Джейн Ріццолі завжди намагається відтворити події у своїй уяві, щоб зрозуміти підсвідомість злочинця, його внутрішні мотиви і рушійні сили які змушують людину вчиняти злочини.

"Вона зрозуміла, що тут відбувається із такою само певністю, ніби стояла тут і дивилася від початку до кінця. "Ти витягнув її із ліжка до цієї кімнати з дерев'яною підлогою, зв'язав чоловікові зап'ястя і щиколотки, заклеїв рот скотчем,

щоб тебе не відволікали криками. Посадив його тут, біля стіни у театрі одного німого глядача. Річард Їгер живий і цілком свідомий того, що ти збираєшся робити. Але не може боротися. Не може захистити дружину. А ти, щоб знати про його пручання і рухи, ставиш йому на коліно чашку і блюдечко – запобіжну систему. Вони впадуть на підлогу і розіб'ються, якщо йому вдасться звестися на ноги. Поринувши у власне задоволення, ти не можеш стежити за діями доктора Їгера, але й не хочеш, щоб тебе заскочили зненацька. Але ти хочеш щоб він дивився".

Особливістю цього трилеру є ведення роздумів самого злочинця. Саме потік свідомості, який використовує письменниця, допомагає їй розкрити психологію людини, яка здійснює злочини.

А нам читачам краще зрозуміти психологічну мотивацію такої поведінки: "Я упізнаю їх за їхньою кров'ю. Я дивлюся на штативи з пробірками, як дивляться на цукерки в коробці, гадаючи котра з них смачніша. Наша кров така особлива, як і ми самі, і навіть неозброєним оком я розрізняю безліч її відтінків – від яскраво-червоного до темно-вишневого. Я знаю від чого кров забарвлюється в таку палітру кольорів. Я знаю, що червоною кров робить гемоглобін із різним ступенем насиченості киснем".

Якось в інтерв'ю у Тесс Геррітсен запитали, що на її думку Зло і яка природа злочину. Я думаю Зло завжди присутнє в нас. Але як його визначити? Я думаю Зло – це коли люди бажають іншим зла і щось роблять, щоб людям стало погано. Я думаю, що це частина людської природи (як і добро є частиною людської природи). Люди складні створіння, і неважливо, в якому суспільстві вони живуть, і яку релігію сповідують. В будь-якому суспільстві і в будь-якій релігії знайдуться особи, котрі отримують задоволення від мук ближнього". Саме таке Зло описує письменниця в своєму романі. Звичайна людина, яка кожного дня спілкується з тобою, працює поряд може виявитися маніяком, який мріє вбити тебе.

2.4 Головні герої роману

Це мова про нього, Хірурга. Хірург має унікальний підхід у вчиненні злочинів, його "стиль полювання" не схожий на стиль жодного іншого серійного вбивці він залишається непомітним, він обирає свою здобич, навіть не бачивши її, "за їхньою кров'ю, за їхнім болем". Видаляючи матку та забираючи її в якості трофею, Хірург позбавляє жінок природної сили. *Modus operandi* злочинця дає підстави вважати, що він воліє тримати все під контролем. Про це свідчать і численні деталі сцен злочинів, зокрема ритуал складання піжами біля ліжка жертви.

У романі є вставки-одкровення Хірурга, де він зізнається у власних захопленнях кров'ю, критикує сучасних людей, "загорнутих в стерильні бинти цивілізації". Його цікавить, чи залишився ще хтось схожий на нього, здатний відчувати зв'язок із давньою силою, що точиться в наших артеріях, той, хто сприймає цю червону рідину якщо священне, а не як звичайну хімічну сполуку.

Головна героїня роману Кетрін Корделл прекрасно володіє скальпелем. Її рухи точні, відпрацьовані до автоматизму. Кетрін – лікар-хірург, що користується повагою і захватом колег. Але ніхто з її теперішнього оточення не знає, що одного разу їй довелося лежати, безпорадно розпластавшись на ліжку, і з жахом ловити відблиски світла на холодній сталі медичних інструментів, які повинні були бути використані далеко не для спасіння життя. Тоді їй вдалося вижити, вдалося розпочати нове життя, знищивши монстра в людській подобі.

Але два роки потому знову ллється кров. Разом із задушливим, обволікаючим вологістю літом, коли хочеться привідкрити вікно, хоча б вночі, і впустити небагато свіжого нічного повітря, повернувся жах. Маніяк знову вбиває, в точності повторюючи всі деталі свого попередника, вбиває, надсилаючи Кетрін жахливі подарунки і нагадування: він повернувся, щоб завершити почате. Жодна жінка не може себе відчувати в безпеці, поки він, наче тінь, просочується в спальні, щоб на ще живій і в свідомості жертві, відточити свою віртуозну майстерність... Майстерність хірурга.

Усвідомлення незрозумілої важливості в кривавих фантазіях Хірурга змушує Кетрін Кордел жити в стані перманентного відчуття небезпеки. Після роботи вона зачинається у власній квартирі, через силу поглинає вечерю ,ледь-ледь засинає, але несподівано прокидається посеред нічної темряви і боїться навіть поворухнутися, аби почути можливість звуку чужої присутності. Боєм, що цілком пронизує її, Кетрін ділиться в приватному чаті "Woman help", де жінки зі схожою долею виявляють солідарність, розповідають про власні проблеми і вислуховують віртуальні ридання інших. Це був тимчасовий порятунок для Кетрін, єдиний безпечний спосіб поговорити з кимось, хоча б під вигаданим нікнеймом.

Справу розслідує інша героїня – детектив Джейн Ріццолі, яка передусім прагне вижити і самоствердитися серед чоловіків поліцейських. Вона обрала собі демонстративну сувору модель поведінки. Її головним завданням було спіймати Хірурга ,тож вона мала працювати ліпше за своїх колег, бути успішнішою за них, бути найкращою. "Вона, перш за все, боролася за своє право бути серед них". З іншого боку, робота у відділі розслідування вбивств – це також можливість для Ріццолі довести рідним, що вона робить щось важливе в житті, але, на жаль, батьки не сприймають все це серйозно, для них її особистість марніє на тлі образу брата Френкі, який служить в морській піхоті та, на відміну від неї, лише грається у війну, в той час, коли Джейн щодня вступає в бій зі справжніми злочинцями. На жаль ,пізніше Ріццолі розуміє, що "... хай би чого вона не досягла в житті, хоч би якою блискучою була б її кар'єра, вона завжди буде для них непомітною дочкою і сестрою – "дівчиськом."

В книзі цю жінку складно ототожнювати з жінкою, адже вона так люто намагається довести, що вона "свій хлопець на дільниці." Але колеги постійно кепкують з неї. Так, як і жартували все життя над нею брати, адже вона єдина дівчина в сім'ї, і їй від цього жилося завжди несолодко. Все життя вона намагається змагатися з чоловіками, але цю битву регулярно програє.

Довести всім на світі, що ти краще, вище, сильніше, ще невідомо чим, але треба, навіть, коли з'являється симпатія до представника протилежної статі, вона каже

собі щось, на кшталт: "стоп, кар'єра! Робота! Та і яка може бути романтика, краще застрелю якого-небудь негідника і відразу стане легше. "Ось така вона Ріццолі, та ще й з різкими рисами обличчя, яскрава брюнетка, хоча по сюжету далі її постійно називають сірою мишею: "жорстка правда полягає в тому, що деяким жінкам так і не судилося стати красунями, Ріццолі якраз належала до їх числа".

Відносини між Ріццолі і Корделл – це один з найяскравіших моментів книги. Вони починають як насторожені колеги, які не дуже люблять один одного, але по мірі того, як вони разом працюють над розкриття справи, між ними виникає взаємна повага і дружба. Ріццолі – жорсткий, наполегливий детектив, яка звикла бути єдиною жінкою на робочому місці, де домінують чоловіки. Доктор Корделл, з іншого боку, чудовий судмедексперт, котра відчуває себе більш комфортно поряд з мертвими, ніж з живими.

Детектив Томас Мур – напарник Ріццолі. Він не просто детектив, він – людина! Це можна зрозуміти навіть із цитат книги: "...колеги поза очі називають його Святим Томасом Безтурботним. Він дійсно добрий, співчутливий, не піде по головах – повна протилежність Ріццолі."

Томас Мур закохується в Кетрін Корделл. А вона відповідає на його почуття взаємністю. Жінка, у якої відновилися страхи дворічної давнини, потребує поруч людини, на яку можна покластися. Саме таким є детектив Томас Мур, гарний чоловік із власними моральними принципами, які він має порушити зустрівши привабливу лікарку: "... найглибше почуття, яке можуть розділити одне з одним люди, не любов і не пристрасть, а біль..."

2.5 Дотримання інтриги та заплутаність сюжетних ліній

Роман Тесс Геррітсен "Хірург" є жіночим романом. Авторка в ньому висловлює думку про те, що саме жінка бачить злочин по-іншому, вносить в розслідування свої особливі новації. Письменниця показала на прикладі свого твору, як в реальності чоловіки поліцейські часто принижують жінок поліцейських, ігнорують їх, вважають не достатньо професійними. Приклад

Ріццолі є цьому підтвердженням. Жінка має бути на дві голови розумніша, спритніша, жорсткіша за чоловіка.

Роман з перших хвилин тримає читача в напрузі, до кінця неясно, хто ж вбивця. Читача приваблюють заплутані сюжети, нашарування сюжетних ліній одна на одну. Часто зустрічаються неочікувані повороти, несподіванки з невіршеними питаннями. Авторка стимулює у читача розумову діяльність і це відрізняє її детектив від більшості інших романів цього жанру, яким властиве фізичне дійство. Лейтмотив твору здається зловмисним, тривожним, лякаючим, постійно знаходишся в напрузі від передчуття чогось страшного і немислимого. Інколи хочеться зупинитися, видихнути, прийти до тями, щоб потім далі продовжити читання. До немислимого можна віднести психічне збочення маніяка, який не просто гвалтує своїх жертв, не просто лякає їх, переслідуючи, він отримує насолоду від їхнього страху, від жаху в їхніх очах.

Хірург не поспішає, він повільно готує свої інструменти, насолоджуючись думкою про майбутню екзикуцію. Він вважає себе чистильником соціуму від різного бруду, яким вважає жінок, що зазнали колись сексуального насилля. Перш, ніж вбити жертву, він дозволяє їй усвідомити, що чекає її, зрозуміти жахливість того, що відбувається. І тільки після цього точним рухом скальпелю вбиває жертву.

До останнього рядка роману читач не розуміє, хто насправді вбивця, хто так хитро водить детективів за ніс. Так само і герої роману не розуміють, що в голові тих, хто поряд з ними, можливо твій добрий приятель чи колега виявиться холоднокровним вбивцею. І цим самим читач фізично відчуває занепокоєння, відчуття страху, прискорене серцебиття, емоційну напругу.

ВИСНОВКИ

Ознайомившись із романом Тесс Геррітсен "Хірург", ми приходимо до висновку, що напружений стиль розповіді, наявність медичних термінів, блискуче знання психології і медицини робить письменницю майстром сучасного медичного трилеру.

Головні героїні роману доктор Корделл та детектив Ріцоллі стали символами новаторських відкриттів письменниці, яка успішно поєднала кримінальний роман і медичний трилер.

Письменниця одночасно вплітає в романі мелодраматичні елементи і не забуває про медичні подробиці, адже саме з медицини почалася її творча кар'єра. Досконале знання медичної термінології, багатий досвід лікарської практики не дозволяють їй вийти за межі реального, довільно трактувати ті чи інші факти, які не матимуть нічого спільного з реальністю. Завдяки цій медичній базі детектив Джейн Ріцоллі і доктор Корделл можуть спокійно проводити своє розслідування.

Отже, проаналізувавши цей роман, ми приходимо до висновку, що він дуже відрізняється по всім канонам від класичного детектива зі своїми вимогами:

- заборонаю любовної лінії (в романі Тесс Геррітсен Кетрін закохується в Томаса Мура);
- викриття злочину повинно бути виключно раціональним і не мати відношення до містики чи надприродних сил; розслідування мало проводитися виключно логічними методами (в медичному трилері велику роль грає робота судмедекспорта, в романі дуже багато медичних термінів);
- в класичному детективі заборонялися різноманітні, чисто літературні прийоми: метафоричність, картини природи, захоплення психологією та інше (авторка в романі хірург використовує різні засоби психологізму: "потік свідомості", подорожі у власну підсвідомість, внутрішні монологи, почуття, портрети ,пряму мову та інше. Також тут зустрічаємо описи міста: "...за вікном її кухні Бостон скидався на перегрітий казан автівками і роздратованими пасажирами...");

- злочинець має бути один в детективі, немає місця злочинним чи таємним співтовариствам (в романі "Хірург" злочинець копіює іншого вбивцю, який є його кумиром і, як виявилось пізніше, був його вчителем і наставником);
- в детективі з'являється дуже багато різних підозрюваних і, здається, що справжній вбивця – щось містичне, незрозуміле, абсолютне зло, яке неможливо зупинити.

Роман Тесс Геррітсен спонукає нас замислитись над природою злочину. У будь-якому суспільстві і в будь-якій релігії знайдуться особистості, які отримують задоволення від страждань ближнього. Але, як свідчить зміст роману "Хірург", є люди психічно хворі, які не можуть відповідати за свої вчинки, не можуть їх контролювати. Якщо їх хтось засмутить чи розізлить, вони стають неконтрольованими.

Злочин – це результат людської слабості, а не сили. Як відомо, модерне суспільство декларує свободу людини, але водночас і фактично позбавляє її. На мою думку, твір письменниці якраз і є одним із шляхів, які допомагають нам встановити своє місце в соціальному оточенні.

Детектив Тесс Геррітсен надає читачеві рідкісну можливість використати свої здібності до діалектичного мислення, застосувати на практиці ту частину свого духовного потенціалу, яку практично не застосовують у повсякденному житті.

Аналіз роману Тесс Геррітсен переконує нас в тому, що логіка тексту детективного жанру допомагає сучасній людині закріпити або побудувати в своїй свідомості систему універсальних філософських і культурних цінностей, що застосовується суспільством, як основа його існування, на якій ґрунтуються норми, правила і закони будь-якої сучасної держави. Крім того, логіка розслідування сприяє діяльності людини в її повсякденному житті, оскільки, завдяки культурному читанню, людина здатна перенести і використати закони логіки, що застосовується в детективному жанрі, професійній, в тому числі, науковій діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вольський, Н.Н. (1996). Загадкова логіка детективного жанру в свідомості сучасної людини. Детектив як модель діалектичного мислення. 142 с. Взято з: <https://grani.org.ua>.
2. Кестхейм, Т. (1989). Анатомія детективу. Будапешт. 262 с.
3. Рогоза, Ю. Попов, Ю. (2001). Детектив.Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці: "Золоті литаври". 145 с.
4. Zmegac, V. (1971). Theorie und Geschichte des Detektivromans. Frankfurt. 278 с.
5. Бовсунівська, Т.В. (2009). Теорія літературних жанрів – жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману. Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет". 519 с.
6. Руднев, В. (2001) Енциклопедичний словник ХХ століття. Азбука. 544 с.
7. Ковалів Ю.І. (2007) Літературознавча енциклопедія. Академія. 624 с.
8. Попович, М. (2002). Модерн і постмодерн: філософія і політика. Дух і літера. с 326-338.
9. Хейзинга, Йоган (1994) Людина, що грається (О. Мокровольський, Пер.) Основа. (Оригінал опубліковано в 1938 р.). 384 с.